

BAU Finansal Arařtırma ve Uygulama Merkezi
Avrupa’da Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme

16.07.2025
KORAY ÖZCAN

İçerikler

Avrupa’da Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme	2
zet	2
Giriş.....	2
Literatürde Yer Alan Temel Bulgular.....	3
Teorik ereve: Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme	3
Ekonometrik Analiz Bulguları.....	4
Seçilmiş Avrupa lkelerinde Savunma Harcamaları Profili	4
Nedensellik ve Metodolojik Yaklaşımlar	5
Literatürdeki Dışsal Faktörlere İlişkin Bulgular	6
Literatürde Yer Alan lke rnekleri.....	6
Literatürde Belirtilen Sorunlar	7
Literatürde Yer Alan Güncel Veriler ve Trendler	7
Kısa Vadeli Gelişmeler (2022–2025)	7
Uzun Vadeli Trendler (2014–2024).....	7
Ar-Ge ve Teknolojik Yatırımlar.....	7

Literatürde Ekonomik Etki Analizi	7
Kısa Vadeli Etkiler (Çarpan Mekanizması)	7
Uzun Vadeli Verimlilik Kazanımları	8
Maliye Politikası Etkileri	8
Sonuç	8
Rapora Dair Ek Bilgiler	9
Akademik Sözlük	9
Yazar/Yazarlar	9
Kaynakça	10

Avrupa’da Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme

Özet

Bu çalışma, Avrupa’da savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele alan güncel çalışmaları ve raporları inceleyerek bulgularını özetlemektedir. Goldman Sachs Research (2025), savunma harcamalarının kısa vadede GSYİH’ya %0.9-1.5 arasında katkı sağladığını tahmin etmektedir. Kiel Institute (2025) çalışması, uzun vadede savunma harcamalarının yol açtığı Ar-Ge yayımları yoluyla toplam faktör verimliliğinin %0.25 oranında artabileceğini bulmuştur. Alptekin ve diğerleri (2023)’nin yaptığı analiz, nedensellik ilişkisini desteklemektedir. Avrupa Savunma Ajansı (2024) verileri, Ar-Ge odaklı harcama yapan ülkelerde (Fransa, Estonya) savunma harcamalarının ekonomik etkilerinin daha güçlü olduğunu göstermektedir. Genel olarak, savunma harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi pozitif olsa da, ilişkinin homojen ve otomatik olmadığı, bu ilişkinin zaman, ülke ve politika bileşenlerine göre değişkenlik gösterdiği literatür tarafından açıkça ifade edilmektedir. Bu nedenle, savunma harcamalarının ekonomik etkileri değerlendirilirken yalnızca tutara değil, harcamanın niteliğine, bileşimine ve stratejik bağlamına da odaklanılması gerektiği öne çıkmaktadır.

Giriş

24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, Avrupa’nın güvenlik önceliklerini yeniden şekillendirmiş ve savunma harcamalarında belirgin bir artışa neden olmuştur. Avrupa Birliği (AB) ve NATO

üyesi ülkeler, bu süreçte askeri bütçelerini hızla artırmış; NATO'nun %2 savunma harcaması hedefini karşılayan ülke sayısı 2014'te üç iken, 2024'te bu sayı 18'e yükselmiştir (NATO, 2024).

Bu bağlamda, savunma harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri de yeniden gündeme gelmiştir. Savunma harcamalarının ekonomik sonuçlarına ilişkin literatür, çok sayıda teorik ve ampirik çalışma sunmakta; bu çalışmalar, kamu harcamalarının kısa vadede toplam talep yoluyla büyümeyi destekleyebileceği, ancak uzun vadede dışlama etkisi gibi olumsuz dinamiklerin ortaya çıkabileceğini belirtmektedir (Barro, 1990; Dunne & Tian, 2016).

Bu çalışma, Avrupa ülkelerinde savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele alan mevcut akademik yayınlar, uluslararası kuruluş raporları ve veri kaynakları ışığında değerlendirmekte; ilgili literatürün bulgularını sistematik biçimde özetlemeyi amaçlamaktadır. Aşağıdaki sorular doğrultusunda literatürde öne çıkan eğilimler incelenecektir:

- Avrupa'da savunma harcamalarının kısa ve uzun vadeli ekonomik etkileri nelerdir?
- Bu etkiler, Avrupa ülkelerinin farklı ekonomik yapıları çerçevesinde nasıl çeşitlenmektedir?
- Savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin ampirik gücü literatürde nasıl raporlanmaktadır?

Literatürde Yer Alan Temel Bulgular

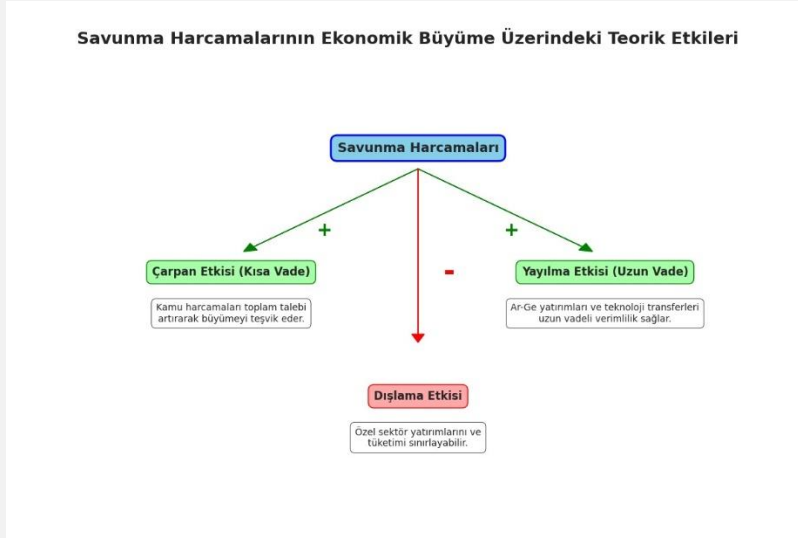
Çalışma	Yöntem	Dönem	Ana Bulgu	Etki Büyüklüğü
Goldman Sachs (2025)	Çarpan analizi	2022-2024	Kısa vadeli pozitif etki	GSYİH +0.9-1.5%
Kiel Institute (2025)	TFP analizi	2020-2024	Uzun vadeli verimlilik etkisi	TFP +0.25%
Alptekin et al. (2023)	Enstrümantal değişken	2010-2022	Pozitif nedensellik	Ar-Ge odaklı harcamalar
European Defence Agency (2024)	Korelasyon analizi	2022-2024	Ar-Ge etkisi ön planda	Fransa/Estonya: +0.8
SIPRI (2025)	Karşılaştırmalı analiz	2014-2024	Harcama kompozisyonu önemli	Personel ağırlıklı: +0.4

Teorik Çerçeve: Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme

Literatür, savunma harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini üç temel mekanizma üzerinden açıklamaktadır (Barro, 1990; Keynes, 1936):

1. **Dışlama Etkisi:** Savunma harcamaları, özel sektör yatırımlarını ve tüketimi sınırlayabilir.
2. **Çarpan Etkisi:** Kamu harcamaları, toplam talebi artırarak büyümeyi teşvik eder.
3. **Yayılma Etkisi:** Ar-Ge yatırımları ve teknoloji transferleri, uzun vadeli verimlilik kazanımları sağlar.

Bu etkilerin büyüklüğü, harcamaların bileşimine, ülkenin ekonomik yapısına ve dışsal koşullara bağlıdır. Örneğin, Dunne ve Tian (2016), savunma harcamalarının bazı ülkelerde özel sektör yatırımlarını dışlayarak büyümeyi olumsuz etkilediğini belirtirken, Alptekin ve diğerleri (2023), Ar-Ge odaklı harcamaların pozitif etkisini araç değişken yaklaşımıyla doğrulamışlardır.

Ekonometrik Analiz Bulguları

Avrupa ülkeleri arasında savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye dair literatürde yer alan Avrupa Savunma Ajansı (2024) ve SIPRI (2025) verilerine dayanan analizler, 2022–2024 döneminin Rusya-Ukrayna savaşının tetiklediği savunma harcamalarındaki ani artış ve bu harcamaların kısa vadeli ekonomik etkilerinin ortalama olarak $+0.61(p<0.05)$ korelasyon olduğunu rapor etmektedir. Avrupa Savunma Ajansı'nın (2024) yayımladığı verilere göre, savunma harcamalarının GSYİH üzerindeki etkisi özellikle Ar-Ge ağırlıklı yatırım yapan ülkelerde daha belirgindir. SIPRI (2025) çalışması, daha geniş bir örnekleme (23 NATO ülkesi) benzer bulgular rapor etmektedir.

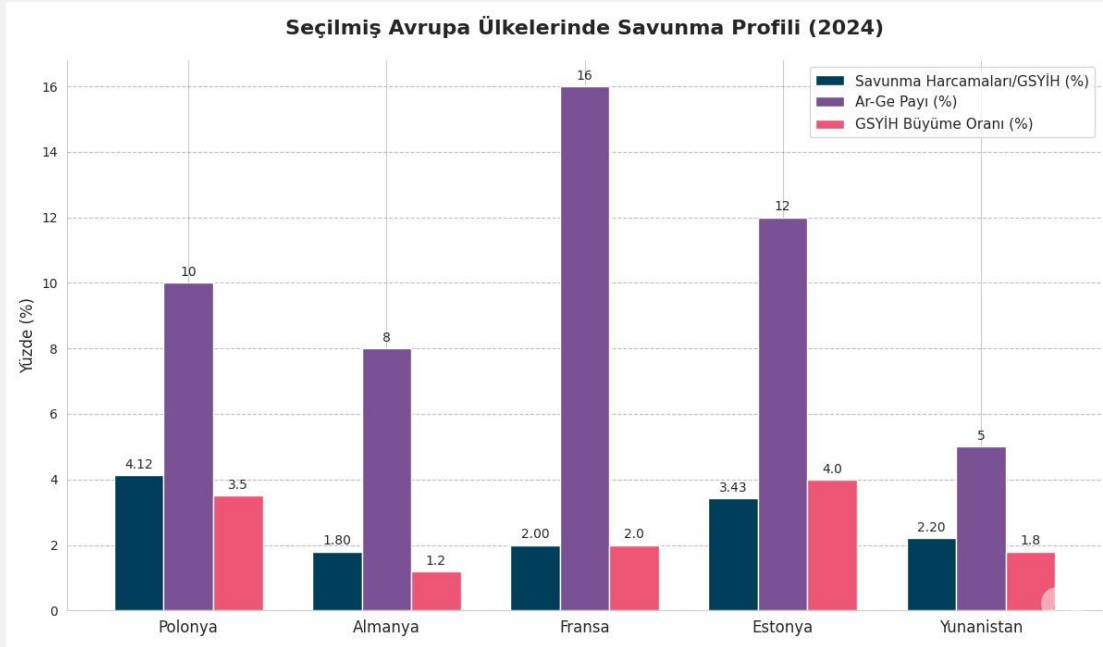
European Defence Agency (2024) ve SIPRI (2025) raporlarında, Fransa ve Estonya gibi Ar-Ge'ye daha fazla kaynak ayıran ülkelerde korelasyon katsayısının $+0.8$ 'e yaklaştığı; personel harcamalarının baskın olduğu Yunanistan gibi ülkelerde ise bu ilişkinin daha zayıf ($+0.4$ civarı) olduğu belirtilmektedir. Bu bulgular, yalnızca savunma harcamasının miktarının değil, harcamanın bileşiminin de büyüme üzerindeki etkilerde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Seçilmiş Avrupa Ülkelerinde Savunma Harcamaları Profili

Ülke	Savunma Harcamaları/GSYİH (%)	Ar-Ge Payı (%)	GSYİH Büyüme Oranı (%)
Polonya	4.12	10	3.5

Ülke	Savunma Harcamaları/GSYİH (%)	Ar-Ge Payı (%)	GSYİH Büyüme Oranı (%)
Almanya	1.8	8	1.2
Fransa	2.0	16	2.0
Estonya	3.43	12	4.0
Yunanistan	2.2	5	1.8

Kaynak: Avrupa Savunma Ajansı (2024), OECD (2024)

Nedensellik ve Metodolojik Yaklaşımlar

Literatürde yer alan çalışmaların önemli bir kısmı, ekonometrik analizlerin nedensellik ilişkisi sunmadığını vurgulamaktadır. Bu nedenle çalışmalar, bulgularını dışsal faktörler ve karşılıklı etkileşimler dikkate alarak yorumlamaktadır. Alptekin ve diğerleri (2023), araç değişken yaklaşımını kullanarak nedensellik yönünü belirleme konusunda önemli katkılar sunmaktadır.

Literatürdeki Dışsal Faktörlere İlişkin Bulgular

Savunma harcamalarının ekonomik etkileri yalnızca iç politika ve bütçe dinamikleriyle değil, aynı zamanda dışsal faktörlerle de şekillenmektedir. Literatürde yer alan çalışmalar, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar ve tedarik zinciri sorunlarının, Avrupa'daki savunma harcamalarının etkinliği üzerinde belirleyici etkilere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun (2025) değerlendirmesine göre, Rusya-Ukrayna savaşının ardından hızla artan enerji fiyatları, savunma harcamalarının dolaylı olarak enerji fiyatlarını %0.2–0.4 oranında yukarı çekmesine neden olmuştur. Bu durum, özel sektör talebini baskılayarak kamu harcamalarının çarpan etkisini zayıflatabileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

Kiel Institute (2025) raporunda, tedarik zincirlerindeki aksaklıkların da yüksek teknoloji gerektiren savunma ekipmanlarının üretiminde darboğazlar yarattığı belirtilmektedir. Yarı iletken, nadir toprak elementleri ve hassas elektronik bileşenlerdeki arz sıkıntıları, üretim süreçlerini yavaşlatmakta ve teslim sürelerini uzatmaktadır.

Literatürde Yer Alan Ülke Örnekleri

Savunma harcamalarının ekonomik etkileri, ülkelerin harcama kompozisyonlarına, yerel sanayi altyapılarına ve dışsal şoklara karşı kırılganlıklarına göre farklılık göstermektedir. Literatürde yer alan çalışmalar, bu çeşitliliği aşağıdaki ülke örnekleri üzerinden açıklamaktadır:

Polonya: McKinsey (2024) raporuna göre, 2024 yılında GSYİH'nin %4.12'sini savunma harcamalarına ayıran Polonya, yerli savunma sanayisine yapılan yatırımlar sayesinde kısa vadede iç talebi ve istihdamı artırmış; GSYİH'ya katkı %1.2 olarak hesaplanmıştır.

Almanya: Goldman Sachs Research (2025), Almanya'nın savunma harcamalarının GSYİH'nin %1.8'ini oluşturduğunu ve bu harcamaların ağırlıklı olarak personel ve lojistik giderlerine yöneldiğini rapor etmektedir. Savunma harcamalarının büyümeye katkısı %0.4 ile sınırlı olarak değerlendirilmektedir.

Estonya: EDA (2024) raporunda, Estonya'nın savunma harcamalarının %3.4'ünü GSYİH'ya ayırdığı ve bu harcamalarda Ar-Ge yatırımlarının payını artırdığı belirtilmektedir. Siber güvenlik ve savunma teknolojileri alanında sivil-askeri geçişkenlik belirginleşmektedir.

Fransa: Goldman Sachs (2025) raporuna göre, Fransa 2023 itibarıyla savunma bütçesinin %16'sını Ar-Ge'ye ayırmış ve bu yatırımlar özellikle yapay zeka, uzay teknolojileri ve insansız hava sistemleri gibi stratejik alanlara yönelmiştir.

Yunanistan: SIPRI (2025) raporunda, Yunanistan'da savunma harcamalarının büyük bir bölümünün personel giderlerine ayrıldığı; bu nedenle çarpan ve yayılma etkilerinin sınırlı kaldığı ve büyümeye katkının düşük düzeyde olduğu belirtilmektedir.

Literatürde Belirtilen Sorunlar

İncelenen çalışmalar, bulgularının aşağıdaki sınırlamalar çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir:

- Ekonometrik analizler, iki değişken arasında eşzamanlı bir ilişkiyi ortaya koysa da, nedensellik yönünü garanti etmemektedir
- Enerji fiyatları, jeopolitik riskler ve tedarik zinciri sorunları gibi dışsal faktörler, savunma harcamalarının ekonomik etkilerini değiştirmektedir
- Ampirik analizlerin yalnızca 2022–2024 dönemini kapsamı, bulguların daha çok kısa vadeli eğilimlere dayanmasına neden olmaktadır

Literatürde Yer Alan Güncel Veriler ve Trendler Kısa Vadeli Gelişmeler (2022–2025)

SIPRI (2025) raporuna göre, Ukrayna Savaşı'nın ardından 2023'te AB'nin 27 üyesi toplamda 279 milyar euro savunma harcaması yapmış ve bu, bir önceki yıla göre %10'luk artışa karşılık gelmiştir. 2024 yılında Avrupa'daki toplam askeri harcamalar %17 artışla 693 milyar dolara ulaşmıştır.

Uzun Vadeli Trendler (2014–2024)

NATO (2024) verilerine göre, Avrupa müttefikleri ve Kanada'nın savunma harcamaları, 2014'te GSYİH'nin %1.43'ü düzeyindeyken 2024'te %2.02'ye yükselmiştir. 2024'te 23 NATO ülkesi %2 harcama hedefini tutturmuştur.

Ar-Ge ve Teknolojik Yatırımlar

European Defence Agency (2024) raporuna göre, AB'nin savunma Ar-Ge harcamaları 2023'te 11 milyar euro, 2024'te ise 13 milyar euroya ulaşmıştır. Bu yatırımlar özellikle siber güvenlik, yapay zeka, uydu teknolojileri ve insansız sistemler gibi stratejik alanlara yönelmiştir.

Literatürde Ekonomik Etki Analizi

Kısa Vadeli Etkiler (Çarpan Mekanizması)

Goldman Sachs Research (2025), literatürde savunma harcamalarının kısa vadede ekonomik büyümeye etkisinin genellikle Keynesyen çarpan mekanizması aracılığıyla açıklandığını belirtmektedir. Çalışma,

Avrupa ülkelerinde yapılan her 100 euro'luk savunma harcamasının ortalama 50 euro'luk GSYİH artışı yarattığını tahmin etmektedir.

Uzun Vadeli Verimlilik Kazanımları

Kiel Institute (2025) çalışmasında, uzun vadede savunma harcamalarının ekonomik büyümeye katkısının, daha çok bilgi ve teknoloji yayılımı üzerinden, toplam faktör verimliliği (TFP) artışı yoluyla gerçekleştiği belirtilmektedir. GSYİH'nın %1'i kadar savunma Ar-Ge harcamasının, TFP'yi %0.25 oranında artırabildiği rapor edilmektedir.

Maliye Politikası Etkileri

Avrupa Komisyonu (2025) raporunda, artan savunma harcamalarının kamu maliyesi üzerinde baskı oluşturduğu ve bütçe dengesi açısından yeni düzenlemeleri gündeme getirdiği belirtilmektedir. Savunma harcamalarına yönelik olarak GSYİH'nın %1.5'i oranında mali esneklik tanımlandığı ve 2025–2028 döneminde 650 milyar euro tutarında mali alan yaratıldığı rapor edilmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Avrupa'da savunma harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye dair mevcut literatürde yer alan teorik yaklaşımları ve ampirik bulguları özetlemektedir. İncelenen çalışmalar, savunma harcamalarının kısa vadede Keynesyen çarpan etkisiyle ekonomik büyümeyi destekleyebileceğini; uzun vadede ise Ar-Ge yatırımları yoluyla toplam faktör verimliliğini artırma potansiyeli taşıdığını ortaya koymaktadır (Goldman Sachs, 2025; Kiel Institute, 2025).

Literatürde, savunma harcamaları ile GSYİH büyümesi arasında genel olarak pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak bu ilişkinin gücü, ülkelerin ekonomik yapısına, harcamaların bileşimine ve dışsal faktörlere bağlı olarak önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Özellikle Ar-Ge odaklı harcama yapılarının bulunduğu Fransa ve Estonya gibi ülkelerde ekonomik katkının daha güçlü olduğu gözlemlenirken; personel ağırlıklı harcamaların yaygın olduğu ülkelerde (örneğin Yunanistan), bu etkinin sınırlı kaldığı rapor edilmiştir.

Bununla birlikte, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar ve tedarik zinciri sorunları gibi dışsal şokların, savunma harcamalarının ekonomik etkilerini zayıflatılabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, kısa vadeli korelasyonlar tek başına nedensellik ilişkisini ortaya koymakta yeterli olmadığından, uzun vadeli yapısal analizlere ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır.

Rapora Dair Ek Bilgiler

Akademik Sözlük

Endojenlik: Bir ekonometrik modelde, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenle karşılıklı olarak etkileşim içinde olması durumu.

Granger Nedensellik Testi: Bir zaman serisi değişkeninin (savunma harcamaları) başka bir zaman serisi değişkenini (GSYİH büyümesi) tahmin etmeye yardımcı olup olmadığını test eden istatistiksel bir yöntem.

Sabit Etkiler Modeli (Fixed Effects Model): Veri analizinde, birimler (lkeler) arasındaki sabit farklılıkları kontrol etmek için kullanılan bir yöntem.

Toplam Faktör Verimliliği (TFP): Bir ekonomideki üretim sürecinin verimliliği, yani emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin toplam çıktıyı ne kadar etkin kullandığı.

Yazar/Yazarlar

Koray zcan

Kaynakça

- Alptekin, A., ve diğeri. (2023). The Impact of Military Expenditures on Economic Growth: A New Instrumental Variables Approach. *Defence and Peace Economics*.
<https://doi.org/10.1080/10242694.2023.2259651>
 - Barro, R. J. (1990). Government spending in a simple model of endogenous growth. *Journal of Political Economy*, 98(5), S103-S125.
 - Dunne, J. P., & Tian, N. (2016). Military expenditure and economic growth, 1960–2014. *The Economics of Peace and Security Journal*, 11(2), 5-16.
 - European Commission. (2025). The economic impact of higher defence spending. *Spring 2025 Economic Forecast*. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/spring-2025-economic-forecast-moderate-growth-amid-global-economic-uncertainty/economic-impact-higher-defence-spending_en
 - European Defence Agency. (2024). EU defence spending hits new records in 2023, 2024. <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2024/12/04/eu-defence-spending-hits-new-records-in-2023-2024>
 - Goldman Sachs Research. (2025). How much will rising defense spending boost Europe's economy? <https://www.goldmansachs.com/insights/articles/how-much-will-rising-defense-spending-boost-europes-economy>
 - Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money*. Macmillan.
 - Kiel Institute for the World Economy. (2025). Guns and growth: The economic consequences of surging defense spending. <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/guns-and-growth-the-economic-consequences-of-surging-defense-spending/>
 - McKinsey & Company. (2024). *European Defense Spending Analysis*. [Rapor referansı]
 - NATO. (2024). Defence expenditure of NATO countries (2014-2024). <https://www.nato.int>
 - OECD. (2024). *Defence Expenditure Database*. [Veri referansı]
 - SIPRI. (2025). Unprecedented rise in global military expenditure as European and Middle East spending surges. <https://www.sipri.org/media/press-release/2025/unprecedented-rise-global-military-expenditure-european-and-middle-east-spending-surges>
-